

Projektsammanfattning

Det finansierade projektet är ett avhandlingsprojekt med arbetstiteln "*Dawn Raids Under Challenge – A Study of the European Commission's Dawn Raid Practices From a Fundamental Rights Perspective*". Som titeln antyder syftar projektet till att närmare analysera Europeiska kommissionens inspektionsbefogenheter ur ett rättighetsperspektiv för att avgöra om det idag råder balans mellan behovet av en effektiv tillämpning av EU:s konkurrensregler å ena sidan och EU:s rättighetssystem å andra sidan. För det fall analysen visar på en obalans, skall avhandlingen även innefatta förslag på ändringsåtgärder.

På senare år har såväl tillämpningen av EU:s konkurrensregler som EU:s regelverk kring grundläggande rättigheter genomgått genomgripande förändringar. Tack vare den s.k. moderniseringsreformen, vilken implementerades 2004, kan Europeiska kommissionen ("kommissionen") idag fokusera tillgängliga resurser på mer allvarliga konkurrensbegränsningar vilket har lett till att fler överträdelser upptäcks och beivras, samtidigt som sanktionerna har skärpts. Vidare har samarbetet mellan EU:s konkurrensmyndigheter utvecklats och fördjupats genom bildandet av det Europeiska konkurrensnätverket. Ett centralt inslag i nätverkets verksamhet är rätten för alla konkurrensmyndigheter att utbyta och använda information som de har samlat in vid tillämpningen av artiklarna 101 och 102 FEUF.

Vad gäller regelverket för grundläggande rättigheter, har även det reformerats. I samband med att Lissabonfördraget trädde i kraft i december 2009, stärktes enskildas rättigheter på flera sätt. Dels har EU genom Artikel 6(2) FEU åtagit sig att tillträda den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR), dels har Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ("Stadgan") givits bindande effekt och har nu status av primärrätt. Genom Stadgans Artikel 52(3) föreskrivs att EU:s skyddsnivå ska motsvara eller överstiga den skyddsnivå som garanteras av EKMR. Trots att EU ännu inte har tillträtt EKMR finns alltså ett rättsligt krav på att EU:s rättighetsskydd ska motsvara EKMR:s standard.

En effektiv konkurrenslagstiftning förutsätter att konkurrensmyndigheterna har adekvata utredningsbefogenheter och att utredningsmakten verkar avskräckande. Den i särklass mest effektiva utredningsmetoden tillgänglig för kommissionen är möjligheten att genomföra oanmälda platsundersökningar, s.k. gryningsräder. Härigenom tillåts kommissionen att bereda sig tillträde till företag och privata hem, att granska räkenskaper och andra affärshandlingar samt försegla lokaler, räkenskaper och affärshandlingar. Den snabba tekniska utvecklingen har lett till att det mesta materialet i dag endast finns i elektronisk form och kommissionen har utvecklat avancerade tekniska hjälpmedel, vilka bl.a. gör det möjligt att återskapa dokument och att inhämta stora mängder information genom s.k. spegling.

Den skärpta tillämpningen av konkurrensreglerna, det utökade utbytet av bevisning mellan konkurrensmyndigheter och det alltmer ingripande utredningsmetoderna påkallar en studie av gällande ordning för att fastställa om det idag råder balans mellan effektivitet och rättssäkerhet i samband med kommissionens gryningsrader. Avhandlingen lägger särskilt fokus på följande frågor:

1. Kan juridiska personer åberopa Stadgans Artikel 7 (skyddet för privatliv) eller omfattar skyddet enbart fysiska personer?
2. Är den gällande ordningen, där kommissionen självt fattar beslut om gryningsrader, förenlig med Artiklarna 7 och 47 i Stadagan, eller bör inspektionsbesluten föregås av en domstolskontroll?
3. På vilket sätt styrs kommissionens befogenheter vid gryningsrader av skyldigheten att i inspektionsbeslutet ange inspektionens föremål och syfte? Vilka befogenheter har kommissionen och är de förenliga med rätten till försvar?
4. Kan även företag åberopa skyddet mot självangivelse eller är det enbart förbehållet fysiska personer? Vad omfattar i så fall skyddet?
5. Hur är skyddet för advokatsekretess utformat? Är det i praktiken möjligt att säkerställa ett effektivt skydd av advokatsekretessen eller krävs en anpassning av kommissionens utredningsmetoder för att säkerställa ett effektivt skydd?
6. Vilka möjligheter har företagen att få en rättslig prövning av inspektionsbeslut och åtgärder fattade på basis av dessa?

Avhandlingen bygger till stor del på rättsfallsstudier där EU-domstolens praxis jämförs med Europadomstolens praxis för att bedöma om EU:s standard svarar mot Europadomstolens krav. I den mån analysen visar att EU-domstolen ställer lägre krav görs sedan en analys av vad anledningen till diskrepansen kan vara, vilka implikationer detta kan få, samt om det verkligen är önskvärt att EU:s standard svarar mot Europadomstolens standard i dessa fall. De avslutande kapitlen av avhandlingen kommer även att ta ett mer övergripande grepp och diskutera samtliga de ovan angivna områdena i syfte att avgöra om en lämplig balans råder mellan effektivitet och rättssäkerhet.

Projektet är ännu inte avslutat och ett slutresultat kan därför inte redovisas i detta skede. Dock visar de studier som hittills har genomförts att EU:s standard på det stora hela svarar mot de krav som ställs av Europadomstolen, men att det på några områden råder viss diskrepans.